

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN THỊ PHƯƠNG THẢO

**DẠY HỌC MÔN KHOA HỌC LỚP 4 NHẪM
PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC TỰ HỌC CHO HỌC SINH**

Ngành: Giáo dục học (Giáo dục tiểu học)

Mã số: 8 14 01 01

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Người hướng dẫn khoa học: TS. Nguyễn Thị Thu Hằng

THÁI NGUYÊN - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận văn là trung thực và có nguồn gốc trích dẫn rõ ràng. Những kết luận khoa học của luận văn chưa từng được công bố trong bất cứ công trình nào.

Thái Nguyên, tháng 8 năm 2020

TÁC GIẢ LUẬN VĂN

Nguyễn Thị Phương Thảo

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc tới **TS. Nguyễn Thị Thu Hằng**, người đã tận tình hướng dẫn, chỉ bảo và giúp đỡ tôi trong suốt quá trình nghiên cứu đề tài.

Tôi xin chân thành cảm ơn các thầy, cô giảng viên trường Đại học Sư phạm Thái Nguyên, khoa Giáo dục Tiểu học, khoa sau Đại học đã tạo điều kiện thuận lợi để tôi hoàn thành luận văn này.

Do thời gian có hạn và năng lực bản thân vẫn còn hạn chế nên luận văn không tránh khỏi những thiếu sót nhất định, tôi rất mong nhận được những ý kiến đóng góp của các nhà giáo, các nhà khoa học và các bạn đồng nghiệp để luận văn được hoàn chỉnh hơn.

Xin trân trọng cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 8 năm 2020

TÁC GIẢ LUẬN VĂN

Nguyễn Thị Phương Thảo

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC.....	iii
DANH MỤC CÁC BẢNG	vii
DANH MỤC CÁC SƠ ĐỒ, HÌNH VẼ	viii
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu	2
3. Khách thể và đối tượng nghiên cứu.....	2
4. Giới hạn và phạm vi nghiên cứu.....	2
5. Giả thuyết khoa học	3
6. Nhiệm vụ nghiên cứu	3
7. Phương pháp nghiên cứu	3
8. Cấu trúc luận văn.....	3
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN CỦA VIỆC DẠY HỌC	
MÔN KHOA HỌC LỚP 4 NHẪM PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC TỰ HỌC	
CHO HỌC SINH	5
1.1. Tổng quan một số nghiên cứu về tự học	5
1.1.1. Một số nghiên cứu trên thế giới.....	5
1.1.2. Một số nghiên cứu ở Việt Nam	7
1.2. Năng lực tự học	8
1.2.1. Khái niệm.....	8
1.2.2. Biểu hiện.....	12
1.3. Khái quát môn Khoa học lớp 4 trong chương trình giáo dục phổ thông 2018	15
1.3.1. Mục tiêu	15
1.3.2. Nội dung	16
1.3.3. Phương pháp và hình thức tổ chức dạy học	17

1.3.4. Đánh giá kết quả dạy học	19
1.4. Đặc điểm tâm sinh lý học sinh cuối cấp tiểu học với việc phát triển năng lực tự học	21
1.4.1. Khái quát đặc điểm tâm sinh lý học sinh cuối cấp tiểu học	21
1.4.2. Mối quan hệ giữa đặc điểm tâm sinh lý học sinh cuối cấp tiểu học với việc phát triển năng lực tự học	23
1.5. Thực trạng dạy học môn Khoa học ở trường tiểu học.....	24
1.5.1. Khái quát quá trình điều tra thực trạng.....	24
1.5.2. Kết quả điều tra thực trạng	25
1.6. Tiểu kết chương 1	29
Chương 2: DẠY HỌC MÔN KHOA HỌC LỚP 4 NHẪM PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC TỰ HỌC CHO HỌC SINH.....	30
2.1. Các mức độ và biểu hiện cơ bản của năng lực tự học trong môn Khoa học lớp 4	30
2.1.1. Đặc trưng cơ bản của việc học tập môn Khoa học trong chương trình Giáo dục phổ thông 2018	30
2.1.2. Các mức độ và biểu hiện của năng lực tự học trong môn Khoa học.....	33
2.1.3. Ví dụ minh họa	40
2.2. Một số biện pháp phát triển năng lực tự học cho học sinh tiểu học trong dạy học môn Khoa học	45
2.2.1. Căn cứ đề xuất các biện pháp	45
2.2.2. Các biện pháp cụ thể.....	51
2.3. Tiểu kết chương 2	65
Chương 3: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	67
3.1. Mục đích thực nghiệm.....	67
3.2. Nhiệm vụ thực nghiệm	67
3.3. Đối tượng, địa bàn thực nghiệm	67
3.4. Tổ chức thực nghiệm	68

3.5. Nội dung thực nghiệm	69
3.6. Kết quả thực nghiệm.....	70
3.6.1. Đánh giá định lượng	74
3.6.2. Đánh giá định tính	78
3.6.3. Đánh giá về hứng thú học tập của học sinh.....	79
3.7. Những kết luận rút ra từ thực nghiệm	80
3.8. Tiêu kết chương 3	82
KẾT LUẬN VÀ ĐỀ XUẤT	83
TÀI LIỆU THAM KHẢO	84
PHỤ LỤC.....	

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

Viết tắt	Viết đầy đủ
CNTT	Công nghệ thông tin
GDPT	Giáo dục phổ thông
GV	Giáo viên
NNTH	Năng lực tự học
NXB	Nhà xuất bản
SGK	Sách giáo khoa
TCN	Trước công nguyên

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1.	Quan niệm của GV về năng lực tự học	26
Bảng 1.2.	Ý nghĩa của năng lực tự học đối với học sinh tiểu học	27
Bảng 1.3.	Thực trạng năng lực tự học của học sinh tiểu học hiện nay.....	27
Bảng 2.1.	Biểu hiện của học sinh có năng lực tự học môn Khoa học ở mức Tốt	35
Bảng 2.2.	Biểu hiện của học sinh có năng lực tự học môn Khoa học ở mức Đạt	37
Bảng 2.3.	Biểu hiện của học sinh có năng lực tự học môn Khoa học ở mức Cần cố gắng.....	39
Bảng 2.4.	Các mức độ và biểu hiện trong mạch nội dung “Không khí” của chủ đề “Chất”.....	40
Bảng 2.5.	Bảng xác định kiến thức với từng mức độ	53
Bảng 2.6.	Phiếu đánh giá năng lực tự học của học sinh trong hoạt động thí nghiệm về tính chất của nước	62
Bảng 3.1.	Kế hoạch thực nghiệm.....	70
Bảng 3.2.	Bảng tiêu chí đánh giá xếp loại năng lực tự học của học sinh trước thực nghiệm	72
Bảng 3.3.	Bảng tiêu chí đánh giá xếp loại năng lực tự học của học sinh sau thực nghiệm.....	73
Bảng 3.4.	Kết quả đánh giá năng lực tự học môn Khoa học của học sinh trước khi thực nghiệm	75
Bảng 3.5.	Kết quả đánh giá năng lực tự học môn Khoa học của học sinh sau thực nghiệm.....	76
Bảng 3.6.	Thái độ của học sinh sau thực nghiệm	81

DANH MỤC CÁC SƠ ĐỒ, HÌNH VẼ

Sơ đồ 2.1:	Năng lực khoa học tự nhiên trong môn Khoa học	32
Sơ đồ 2.2.	Mức độ và biểu hiện của năng lực tự học trong môn Khoa học lớp 4.....	34
Hình 3.1.	Biểu đồ biểu thị kết quả đánh giá năng lực tự học của học sinh trước thực nghiệm	76
Hình 3.2.	Biểu đồ biểu thị kết quả đánh giá năng lực tự học môn Khoa học của học sinh sau thực nghiệm.....	77

MỞ ĐẦU

1. Lí do chọn đề tài

1.1. Xu hướng chung của dạy học thế kỉ XXI là hướng đến phát triển năng lực cho học sinh, trong đó năng lực tự học là một trong các năng lực cơ bản mà người học cần đáp ứng. Hình thành và phát triển năng lực tự học ngay từ cấp tiểu học có vai trò quan trọng, giúp người học khẳng định bản thân, tạo tiền đề cơ bản để phát triển năng lực tư duy phản biện, tư duy sáng tạo và giải quyết vấn đề.

1.2. Môn Khoa học là một môn học rất quan trọng. Nó là một môn học gần gũi với các em học sinh tiểu học. Học xong môn học này học sinh sẽ có những kiến thức cơ bản ban đầu về con người và sức khỏe, động vật và thực vật, môi trường và tài nguyên thiên nhiên và cả những kiến thức về vật chất và năng lượng như: đặc điểm và công dụng của một số vật liệu thường dùng, sự biến đổi của chất, sử dụng năng lượng,... Từ đó, không ngừng giáo dục và bồi dưỡng nhân cách cho học sinh.

1.3. Để hội nhập với công cuộc đổi mới về phương pháp và hình thức tổ chức dạy học, giáo viên cũng phải trang bị cho bản thân một vốn kiến thức khoa học thật tốt. Giáo viên phải không ngừng tìm hiểu, cập nhật những tin tức, thông tin mới hàng ngày và phải trở thành tấm gương về nghị lực trong mắt trẻ. Đặc biệt giáo viên còn cần phải không ngừng sáng tạo tìm ra các biện pháp phát triển năng lực tự học cho học sinh phục vụ cho quá trình học tập, đáp ứng được nhu cầu tìm hiểu thế giới xung quanh của các em. Có như vậy tiết học mới tránh được sự nhàm chán, uể oải,... tạo được hứng thú học tập cho học sinh.

1.4. Việc phát triển năng lực tự học nói chung, năng lực tự học Khoa học nói riêng có vai trò quan trọng trong dạy học ở trường tiểu học. Tự học là một bộ phận cấu thành phương pháp học. Hay nói cách khác, trong phương pháp học thì cốt lõi là phương pháp tự học, đó là cầu nối giữa học tập và nghiên cứu khoa học. Nếu rèn luyện cho người học có được năng lực tự học, biết ứng dụng những điều đã học vào tình huống mới, biết tự học phát hiện và giải quyết những vấn